

TRANSPARENCY
INTERNATIONAL

Česká
republika

19. 12. 2025

Zašto je važno imati otvorení registar stvarnih vlasnika?

Policy paper

Hlíáme veřejný zájem, hájíme efektivní a odpovědnou správu země.

Transparency International – Česká Republika (TI) je nevladina, neprofitna organizacija čija je misija mapiranje stanja korupcije u Češkoj Republici i aktivno doprinos njenom smanjenju kroz svoje aktivnosti. TI se prvenstveno fokusira na promovisanje sistemskih promjena u oblastima javne uprave, zakonodavstva i privatnog sektora. Pored projekata koji su dugo vremena posvećeni određenim oblastima (na primjer, finansiranje političkih stranaka, pravosuđa ili organizovanog kriminala), TI istražuje i konkretne slučajeve i pruža pravne i edukativne usluge.

Efikasne mjere protiv pranja novca u Bosni i Hercegovini kroz razvoj stručnih kapaciteta civilnog društva

Praha, 19. 12. 2025

Ova publikacija je nastala u okviru projekta Efikasne mjere protiv pranja novca u Bosni i Hercegovini kroz razvoj stručnih kapaciteta civilnog društva. Transparency International – Česká Republika o.p.s. zahvaljuje Ministarstvu vanjskih poslova Češke Republike na finansijskoj podršci projektu. Více informací o projektu na www.transparency.cz.

Autori: Tereza Příbylová, Marek Chromý

Grafički dizajn: Lucia Vilimovská

Prevođenje i lekturu: Faris Dževlan

©2025 Transparency International ČR. Sva prava pridržana.

Ministerstvo zahraničních věcí
České republiky

TRANSITION
Transition Promotion Program

Iskustvo Češke Republike

U novembru 2025. godine Ministarstvo pravde objavilo je na svojoj zvaničnoj web stranici da će besplatan javni pristup Registru stvarnih vlasnika biti zatvoren 17. decembra 2025. godine.¹ Prema dostupnim informacijama, pristup zapisima u Registru i dalje će imati osobe koje vrše upise, isključivo u odnosu na vlastite isječke, nakon autentifikacije putem datoteke s ličnim podacima, kao i privilegirani korisnici koji koriste tzv. daljinski pristup. Ova kategorija obuhvata organe javne vlasti, koji pristup ostvaruju putem Jedinstvenog identitetskog prostora (JIP), te, na osnovu zahtjeva, obavezne subjekte koji ispunjavaju svoje obaveze u skladu sa Zakonom br. 253/2008 Zb. o određenim mjerama protiv legalizacije prihoda od kriminala i finansiranja terorizma (u daljem tekstu: AML zakon), kao i druge zakonom ovlaštene subjekte.

Registar stvarnih vlasnika ima ključnu ulogu u borbi protiv korupcije, sprječavanju pranja novca i otkrivanju pokušaja zaobilaženja nacionalnih i međunarodnih sankcija. Zatvaranje registra za širu javnost stoga izaziva opravdane zabrinutosti u pogledu njegove buduće transparentnosti i stepena u kojem će i dalje moći efikasno ispunjavati svoju funkciju.

Šta javnost može saznati iz Registra stvarnih vlasnika

Do 17. decembra 2025. godine, Registar stvarnih vlasnika dostupan je za pretraživanje putem web stranice kojom upravlja Ministarstvo pravde. Javno dostupni podaci obuhvataju ime stvarnog vlasnika pravnog lica, državu prebivališta, godinu i mjesec rođenja te državljanstvo, kao i informacije o prirodi položaja stvarnog vlasnika i visini njegovog udjela, ukoliko se taj udio temelji na njegovom položaju.

Zašto će Registar stvarnih vlasnika biti zatvoren za javnost?

Ministarstvo pravde postupilo je u skladu sa zaključkom koji se odnosi na Registar stvarnih vlasnika, a koji je donesen na osnovu odluka Vrhovnog suda (brojevi

predmeta: 27 Cdo 1368/2024 i 27 Cdo 1548/2024) te Vrhovnog upravnog suda (brojevi predmeta: 4 As 219/2024 i 1 Afs 193/2024-34).¹ Ove odluke čeških sudova zasnivaju se na sudskoj praksi Suda pravde Evropske unije u predmetima WM i Sovim (C-37/20 i C-601/20), kojom je ukinut dio tzv. Pete AML direktive, uz obrazloženje da neograničen javni pristup podacima o stvarnim vlasnicima predstavlja nerazmjerno miješanje u pravo na privatnost i zaštitu ličnih podataka, kako je garantovano članovima 7. i 8. Povelje Evropske unije o osnovnim pravima.²

Koje su prednosti otvorenog Registra stvarnih vlasnika? (Primjeri dobre prakse)

Bottle Laundromat

Riječ je o složenoj šemi pranja novca kojom je, prema dostupnim podacima, iz Rusije između 2014. i 2016. godine izneseno najmanje 820 miliona američkih dolara. Radi legalizacije prihoda stečenih kriminalnim aktivnostima i njihovog prebacivanja u inostranstvo, učesnici u šemi koristili su ruske kompanije za zaključivanje ugovora o kupovini i uvozu mašina za brizganje plastike za proizvodnju PET boca od stranih dobavljača. Plaćanja za navodno kupljenu opremu vršena su sa računa u ruskim bankama na račune inostranih prodavaca, čime je omogućen formalno zakonit transfer sredstava izvan teritorije Ruske Federacije.

Međutim, vrijednost mašina u ugovorima bila je sistematski i višestruko precijenjena, u pojedinim slučajevima i do 800 puta u odnosu na njihovu stvarnu tržišnu vrijednost. U velikom broju slučajeva radilo se o fiktivnim transakcijama, budući da su ugovori zaključivani prvenstveno radi transfera novca, a ne radi stvarne nabavke opreme, koja često nije ni napuštala skladišta prodavaca. Pored Češke Republike, kao odredišne jurisdikcije identifikovane su i Kipar, Ujedinjeno Kraljevstvo, Litvanija, Austrija, Švicarska, Singapur, kao i druge zemlje.

Ovakve složene i transnacionalne šeme pranja novca izuzetno je teško otkriti bez pristupa informacijama o stvarnim vlasnicima uključenih pravnih lica. Upravo

¹ Za više detalja pogledajte: <https://esm.justice.cz/ias/issm/download/ESMznepristupneni.pdf>

² <https://esm.justice.cz/ias/issm/download/ESMznepristupneni.pdf>

identifikacija stvarnih vlasnika, čak i kada oni djeluju kao nominalni ili paravanski subjekti, omogućava mapiranje povezanih struktura i otkrivanje dodatnih kompanija koje mogu biti uključene u istu ili povezane šeme.

M. Ludvík i kiparska kompanija Stomarli

Jedan od najvećih slučajeva korupcije u Češkoj Republici u posljednjih nekoliko godina odnosi se na Univerzitetsku bolnicu Motol u Pragu i njenog dugogodišnjeg direktora, Miroslava Ludvíka. Ludvík je ovu funkciju obavljao od maja 2000. do februara 2025. godine, kada je razriješen dužnosti nakon hapšenja, uz jednogodišnji prekid mandata tokom kojeg je obavljao funkciju ministra zdravstva. U okviru ovog predmeta, ukupno 18 osoba optuženo je za krivična djela povezana s korupcijom u postupcima javnih nabavki u bolnici, uključujući i Ludvíka, kao i njegovog zamjenika Pavla Budínskog.

U nastavku istrage, policijski organi zaplijenili su stotine nekretnina u vlasništvu navedenih osoba, ne samo na teritoriji Češke Republike, već i u Crnoj Gori i Kostariki. Pored toga, postoje osnovane sumnje da su sredstva pribavljena koruptivnim aktivnostima dalje oprana putem finansijskih tokova koji uključuju Benin.

Istovremeno, istraživački novinari, u saradnji s organizacijama civilnog društva, identificirali su kompaniju povezanu s Miroslavom Ludvíkom na Kipru, pod nazivom Stomarli Holding Limited. Prema dostupnim nalazima, ova kompanija bila je uključena u finansijske transakcije koje nemaju očigledno ekonomsko opravdanje i nose obilježja šeme pranja novca. Iako je Ludvík greškom naveo vlasnički interes u relevantnoj dokumentaciji, on se pojavljuje kao stvarni vlasnik kompanije, dok su operativno upravljanje i zastupanje povjereni osobama koje su neposredno povezane s poslovnim strukturama jednog od najbogatijih slovačkih biznismena, Patrika Tkáča, na Kipru.

A. Babiš i njegovi konglomerati

Bivši i sadašnji premijer Češke Republike, Andrej Babiš, jedan je od najbogatijih Čeha i osnivač konglomerata Agrofert, koji predstavlja značajnog aktera u sektoru proizvodnje hrane i u velikoj mjeri zavisi od javnih sredstava, uključujući poljoprivredne subvencije i prihode iz javnih ugovora. Češki zakon o sukobu interesa zabranjuje takav odnos između političke funkcije i ekonomske koristi, zbog čega je Babiš vlasničku strukturu Agroferta formalno prenio na povjereničke (trust) fondove,

kako bi grupacija mogla nastaviti primati sredstva iz državnog budžeta i fondova Evropske unije.

Međutim, fondovi su uspostavljeni na način koji, prema odlukama više sudova, ne isključuje mogućnost da se Andrej Babiš i dalje smatra stvarnim vlasnikom i osobom sa odlučujućim uticajem nad grupacijom. Ključni podaci o takvom stvarnom vlasništvu bili su dostupni u javnom registru u Slovačkoj, gdje je Babiš bio naveden kao stvarni vlasnik, dok ga nijedan relevantan registar u Češkoj Republici nije identifikovao kao takvog. Ova razlika ukazuje na slabosti sistema u kojima identifikaciju stvarnog vlasništva vrši sama kompanija, bez nezavisne provjere.

Kako bi se Češka trebala nositi s ovom situacijom?

Do jula 2027. godine države članice Evropske unije obavezne su prenijeti u svoja nacionalna zakonodavstva cjelokupan sadržaj tzv. Šeste direktive o sprječavanju pranja novca. Direktivom se naglašava da su tačne i ažurirane informacije o stvarnom vlasništvu ključni za identifikaciju kriminalaca koji bi u suprotnom mogli prikriti svoj identitet iza složenih korporativnih struktura. U tom kontekstu, države članice trebaju osigurati da pravna lica registrirana na njihovoj teritoriji, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, pored osnovnih podataka kao što su naziv i sjedište društva, dokaz o osnivanju i pravnom vlasništvu, pribavljaju i čuvaju odgovarajuće, tačne i ažurirane informacije o svojim stvarnim vlasnicima.

Radi jačanja transparentnosti i suzbijanja zloupotrebe pravnih lica, Direktiva dalje propisuje obavezu država članica da osiguraju pohranjivanje podataka o stvarnom vlasništvu u centralnom registru izvan samog društva, u potpunoj saglasnosti s pravom Evropske unije. U tu svrhu države članice mogu koristiti centralnu bazu podataka koja objedinjuje informacije o stvarnim vlasnicima, sudski registar ili drugi odgovarajući centralni registar, pri čemu mogu odlučiti da su obveznici odgovorni za unos podataka u registar. Također se zahtijeva da ovi podaci u svakom trenutku budu dostupni nadležnim tijelima i finansijsko-obavještajnim jedinicama, kao i obveznim subjektima prilikom provođenja mjera dubinske analize klijenata.

Direktiva dodatno predviđa da se, uz poštivanje pravila o zaštiti podataka, pristup informacijama o stvarnom vlasništvu omogući i drugim osobama koje mogu dokazati legitimni interes povezan sa sprečavanjem pranja novca, finansiranja

terorizma i povezanih osnovnih krivičnih djela, uključujući korupciju, poreske prekršaje i prevaru. Licima koja dokažu legitimni interes treba omogućiti pristup informacijama o prirodi i obimu stvarnog vlasništva, uključujući podatke o njegovoj približnoj vrijednosti.

Sličan pristup već je sadržan u članu 15. stavku 1. tački a) Zakona o registraciji stvarnih vlasnika. Javni pristup informacijama će stoga u određenoj mjeri ostati očuvan kroz podnošenje zahtjeva za pristup informacijama u skladu sa Zakonom br. 106/1999 Zb. o slobodnom pristupu informacijama, upućenim sudu nadležnom za registraciju relevantnog subjekta. Međutim, podnosilac zahtjeva mora potvrditi postojanje interesa u vezi sa sprečavanjem krivičnih djela pranja novca, pranja novca iz nehata, njihovih osnovnih krivičnih djela, kao i krivičnih djela finansiranja, podrške i promovisanja terorizma.

Iako se na taj način pristup podacima iz Evidencije stvarnih vlasnika (ESM) u značajnoj mjeri zadržava za istraživačke novinare i organizacije civilnog društva koje djeluju u ovom području, takav model pristupa ne može se smatrati uporedivim s otvorenim, javno dostupnim pretraživanjem putem web-stranice. Obaveza omogućavanja pristupa podacima na osnovu dokazanog legitimnog interesa države članice EU moraju prenijeti u svoja nacionalna zakonodavstva najkasnije do jula 2026. godine. U tom smislu, kao zaključna preporuka, ističe se potreba da češki sudovi pojam „legitimni interes“ ne tumače restriktivno, već da nastave omogućavati pristup podacima iz ESM-a najširem mogućem krugu zainteresiranih aktera.

*„Hlídáme veřejný zájem, hájíme
efektivní a odpovědnou správu
země“*

Transparency International –
Česká republika,
o. p. s.

Dělnická 213
170 00 Praha 7
Tel. +420 224 240 895-7

Bankovní číslo účtu: 2100385154/2010
vedené u Fio banky, a. s. (pobočka banky na Praze 1)

posta@transparency.cz

